

УДК 658

DOI: 10.31732/2663-2209-2022-67-34-38

ПРО СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Олександр Правдивець¹

¹К.військ.н, доцент кафедри управління фінансово-економічною безпекою, Навчально-науковий інститут менеджменту безпеки, ВНЗ “ Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна, e-mail: pravd72@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-5242-9683>

THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF THE STATE ON

Oleksandr Pravdyvets¹

¹PhD (Military), Associate Professor of financial and economic security management department, Research and Training Institute of Security Management, “KROK” University, Kyiv, Ukraine, e-mail: pravd72@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5242-9683>

Анотація. У статті проведено аналіз останніх досліджень і публікацій присвячених вирішенню проблеми теоретичних основ економічної безпеки держави, зокрема дослідження загальної проблеми теорії економічної безпеки з уточнення визначення поняття “система економічної безпеки держави”. Глибоке розуміння сутності категорії “система економічної безпеки держави” має велике значення для правильного розуміння процесів та явищ, визначення її складу та структури, завдань і функцій органів, що забезпечують функціонування системи економічної безпеки, наукового, методологічного та методичного супроводження процесів пов'язаних з її функціонуванням. Метою статті є уточнення визначення поняття “система економічної безпеки держави”, з урахуванням вимог статті 17 Конституції України. Вирішення зазначеного науково завдання, дозволило: розробити понятійний апарат, для подальшого наукового, методологічного та методичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки держави; надати науково-обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази з питань обґрунтування структури та складу системи економічної безпеки держави та її елементів; провести дослідження властивостей системи економічної безпеки тощо. За результатами дослідження запропоновано розглядати категорію “система економічної безпеки держави” з урахуванням сутності економічної безпеки, як найвищої функції держави, що визначається Конституцією України. Разом з тим, у статті запропоновано нормативно закріпити зазначену категорію для чого розробити Закон України “Про основи економічної безпеки України”. Проведене дослідження надало можливість уточнити визначення поняття “система економічна безпека держави” та визначити подальші напрями дослідження загальної проблеми, якими можуть бути питання пов'язані з: подальшим удосконаленням понятійно-категоріально апарату, необхідного для розвитку теорії економічної безпеки; обґрунтуванням рекомендацій щодо структури (моделі) системи економічної безпеки держави та вдосконалення нормативно-правової бази з питань її функціонування.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека держави, система економічної безпеки держави.

Формули: 0; рис. 0; табл.: 0, бібл. 13

Abstract. The article analyzes the latest researches and publications dedicated to solving the problem of the theoretical foundations of the economic security of the state, in particular, the study of the general problem of the theory of economic security to clarify the definition of the concept of "system of economic security of the state". A deep understanding of the essence of the category "system of economic security of the state" is of great importance for the correct understanding of processes and phenomena, determination of its composition and structure, tasks and functions of bodies that ensure the functioning of the system of economic security, scientific, methodological and methodical support of processes related to it functioning. The purpose of the article is to clarify the definition of the concept of "system of economic security of the state", taking into account the requirements of Article 17 of the Constitution of Ukraine. Solving the specified scientific task allowed: to develop a conceptual apparatus for further scientific, methodological and methodical support of the functioning of the system of economic security of the state; to provide scientifically based recommendations on the improvement of the normative legal framework on issues of substantiation of the structure and composition of the system of economic security of the state and its elements; conduct a study of the properties of the economic security system, etc. Based on the results of the study, it is proposed to consider the category

"system of economic security of the state" taking into account the essence of economic security, as the highest function of the state, defined by the Constitution of Ukraine. At the same time, the article proposes to standardize the specified category, for which the Law of Ukraine "On the Basics of Economic Security of Ukraine" should be developed. The conducted research provided an opportunity to clarify the definition of the concept of "system of economic security of the state" and to determine further directions of research of the general problem, which may be questions related to: further improvement of the conceptual and categorical apparatus necessary for the development of the theory of economic security; substantiation of recommendations regarding the structure (model) of the system of economic security of the state and improvement of the legal framework for its functioning.

Keywords: national security, economic security of the state, system of economic security of the state.

Formulas:0; fig.: 0; tabl.: 0;bibl.:13

Постановка проблеми. Відповідно до статті 1 Конституції України [1] Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Однією із найвищих функцій держави, що визначені у статті 17 [1], разом із захистом суверенітету і територіальної цілісності України, інформаційної безпеки є забезпечення її економічної безпеки [2]. Відповідно до [2] економічна безпека держави це цілеспрямована діяльність центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування спрямована на забезпечення сталого функціонування національної економіки держави її соціально-економічного розвитку та економічного добробуту громадян. Тобто, з цих органів має бути утворена система економічної безпеки держави.

Разом з тим, поняття "система економічної безпеки держави" у законодавстві України нормативно не закріплене, що не надає можливості належним чином оперувати цією дефініцією, як науковою категорією у ході проведення наукових досліджень в сфері економічної безпеки. Отже, визначення (уточнення) поняття "система економічної безпеки держави" є актуальним науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми теоретичних основ економічної безпеки держави, регіонів, окремих галузей економіки, а також дослідження питань, пов'язаних з цією проблемою, відображені в наукових працях багатьох вітчизняних вчених. Дослідження системи економічної безпеки загалом і за елементами проводили В.С. Пономаренко, О.М. Ляшенко, І.П. Мігус,

О.І. Захаров, П.Я. Пригунов, Г.В. Козаченко, та інші.

Наукові праці зазначених вчених [3] – [7] мають велику наукову і практичну значимість, вони сформували методологічну основу даної проблеми і у своїй сукупності створили надійну теоретичну базу для подальших досліджень.

Разом з цим, аналіз наукових праць показав, що категорія "система економічної системи держави" займає майже центральне місце у зазначеній галузі, при цьому численні результати наукових досліджень відображають різні погляди вчених щодо сутності поняття "система економічна безпека" але підходи щодо розгляду поняття як систему державних органів, які забезпечують її функціонування потребує подальшого дослідження.

Не вирішеною частиною загальної проблеми теорії економічної безпеки є визначення поняття "система економічної безпеки держави", з урахуванням вимог статті 17 Конституції України.

Формулювання цілей статті. Глибоке розуміння сутності категорії "система економічної безпеки держави" має велике значення для правильного розуміння процесів та явищ, визначення її складу та структури, завдань і функцій органів, що забезпечують функціонування системи економічної безпеки, наукового, методологічного та методичного супроводження процесів пов'язаних з її функціонуванням.

Метою статті є уточнення визначення поняття "система економічної безпеки держави", з урахуванням вимог статті 17 Конституції України.

Вирішення зазначеного науково завдання, дозволить:

розробити понятійний апарат, для подальшого наукового, методологічного та методичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки держави;

надати науково-обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази з питань обґрунтування структури та складу системи економічної безпеки держави та її елементів;

провести дослідження властивостей системи економічної безпеки тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття “система” належить до числа найбільш загальних і універсальних дефініцій, яке використовується по відношенню до самих різноманітних предметів, явищ і процесів. Транскрипції цього поняття в сучасній науці поки, що залишаються дуже різноманітними. Тому не випадково термін вживається у множині різних смислових варіацій, застосовується в різноманітній науковій та спеціальній літературі, що присвячується практично усім відомим галузям науки і суспільного життя та має чисельні варіанти визначення його понять [8].

Система (грецького *sistema* – ціле, що складається із частин). Порядок зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв’язком частин чого не будь. Класифікація. Форма організації, упорядкування чого не будь. Будова структура, що становить єдність закономірно розташованих взаємозв’язаних частин. Сукупність принципів, які є основою певного вчення. Сукупність елементів, одиниць частин, об’єднаних за спільною ознакою, призначенням [9]-[12].

Система — теорія (філософська система Платона), класифікація (періодична система елементів Д. І. Менделєєва), завершений метод практичної діяльності (система реформатора театру К. С. Станіславського), спосіб розумової

діяльності (система обчислення), сукупність об’єктів природи (Сонячна система), деякі явища суспільства (економічна, правова система), сукупність встановлених норм життя, правил поведінки (законодавча і моральна) [13].

Таким чином, аналіз множини застосування поняття “система” з урахуванням його генезису дає можливість стверджувати, що воно має деревне коріння та відіграє дуже важливу роль в суспільному житті, є інтегралом сучасних знань, засобом оволодіння всього суцього, але головною його рисою залишається те, що ціле складається із частин.

Разом з тим, поняття “системи” не однозначне та гнучке, що робить його виключно креативним та надає можливість до подальших досліджень в тому числі в економічній теорії.

Виходячи з того, що відповідно до [2] економічна безпека держави це цілеспрямована діяльність центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, яка спрямована на забезпечення сталого функціонування національної економіки держави, соціально-економічний розвиток суспільства та економічного добробуту громадян можливо дійти до висновку, що саме ці органи і є елементами системи економічної безпеки держави на які законодавством мають покладатися завдання щодо забезпечення економічної безпеки, як найвищої функції держави.

Таким чином, зважаючи на вимоги [1] можливо запропонувати варіант визначення поняття “системи економічної безпеки держави”, як окремої категорії.

Отже “системи економічної безпеки держави” – це визначена законодавством сукупність узгоджених за метою та завданнями державних органів, які забезпечують економічну безпеку держави.

Разом з тим, відповідно до статті 19 [1] органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що

передбачені Конституцією та законами України.

Водночас базовий Закон України, який би мав нормативно закріпити поняття “система економічної безпеки держави” – відсутній.

Отже, для реалізації вищезазначеної функції держави необхідно розробити Закон України “Про основи економічної безпеки” в якому на законодавчому рівні поряд з іншими завданнями необхідно закріпити поняття “система економічної безпеки держави”.

Висновки. Нормативне закріплення поняття категорії “система економічної безпеки держави” визначеної в статті надасть можливість впорядкувати понятійний апарат, для правильного розуміння процесів та явищ, визначення ролі і функцій органів, які забезпечують її функціонування, обґрунтування їх складу та структури, наукового, методологічного та методичного супроводження процесів пов’язаних з корегуванням завдань та функцій, розвитком та вдосконаленням структури, управління та автоматизації, забезпечення їх нормативно-правового врегулювання, а також розпочати роботу по формуванню методики та методології функціонування системи економічної безпеки в державі.

Література:

1. Конституція України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Правдивець О.М. (2022). Економічна безпека, як найвища функція держави. *Вчені записки університету «КРОК»*. № 2 (66). С. 54-58.
3. Пономаренко, В.С. & Кавун, С.В. (2008). Концептуальні основи економічної безпеки: монографія. Х.: Вид. ХНЕУ. 255 с.
4. Мігус І.П. & Лаптев С.М. (2011). Роль служби економічної безпеки акціонерного товариства у забезпеченні його економічної безпеки. *Економіка і держава*. №12. С. 15-17.
5. Захаров О.І. (2012). Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств. *Вчені записки університету «КРОК»*. № 32. С. 80 - 86.
6. Пригунов П.Я. (2013). Особливості використання сучасних концепцій управління в системі забезпечення економічної безпеки підприємств. *Європейські перспективи*. № 11. С. 103-108.

7. Козаченко, Г.В. & Погорелов, Ю.С. (2015). Про деякі проблеми у сучасній економічній безпекології. *Управління проектами та розвиток виробництва*. № 3(55). С. 618.
8. Правдивець О. М., Челобітченко О. О. (2015). Про сутність поняття “система військового обліку громадян”. *Труди університету*. № 4(131). С. 208.
9. Сучасний тлумачний словник Української мови 100000 слів/ За аг. Ред. Д-ра філол. наук, проф.. В.В. Дубчинського. Х.: «ШКОЛА», 2008. 108.
10. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>.
11. Словник української мови: в 11 томах. Том 5, 1974. 526 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001608>.
12. Словник Української мови 1 том. Вікіпедія. – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
13. Охріменко В.М. & Воронкова Т.Б. (2012). Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни „Теорія систем та системний аналіз” (для студентів 3 курсу ФПО та ЗН галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” напряму підготовки 6.030601 “Менеджмент”) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ. 24 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua>.

References:

1. Constitution of Ukraine. Access mode: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Pravdyvets O.M. (2022). Economic security as the highest function of the state. *Scientific notes of "KROK" University*. No. 2 (66). P. 54-58.
3. Ponomarenko, V.S. & Watermelon, S.V. (2008). Conceptual foundations of economic security: monograph. H.: Ed. HNEU. 255 p.
4. Migus I.P. & Laptev S.M. (2011). The role of the economic security service of a joint-stock company in ensuring its economic security. *Economy and the state*. No. 12. P. 15-17.
5. Zakharov O.I. (2012). Theoretical foundations of ensuring the economic security of enterprises. *Scientific notes of "KROK" University*. No. 32. P. 80 - 86.
6. Prygunov P.Ya. (2013). Peculiarities of the use of modern management concepts in the system of ensuring the economic security of enterprises. *European perspectives*. No. 11. P. 103-108.
7. Kozachenko, G.V. & Pogorelov, Yu.S. (2015). About some problems in modern economic security. *Project management and production development*. No. 3(55). P. 618.
8. O. M. Pravdyvets, O. O. Chelobitchenko (2015). About the essence of the concept "system of military registration of citizens". *Works of the university*. No. 4(131). P. 208.
9. Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language, 100,000 words/ By ag. Ed. Dr. philol. science, prof.. V.V. Dubchinsky. Kh.: "SCHOOL", 2008. 108.

10. Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language. URL: <http://sum.in.ua>.
11. Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes. Volume 5, 1974. 526 p. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001608>.
12. Dictionary of the Ukrainian language 1 volume. Wikipedia. – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
13. Okhrimenko V.M. & Voronkova T.B. (2012). Methodical instructions for practical classes in the discipline "Systems theory and system analysis" (for students of the 3rd year of vocational education and training in the field of knowledge 0306 "Management and administration" in the field of training 6.030601 "Management") / Hark. national Acad. urban farm H.: KhNAMG. 24 p. URL: <http://eprints.kname.edu.ua>.